

Medyada Şiddetin Temsili

Ömer ÖZER*

Neden Şiddet?

Her sayısında farklı bir temayla çıkan *TRT Akademi* dergisinin 20. sayısının konusu “medyada şiddetin temsili” oldu. Şiddet konusu önemli çünkü medya, sosyal gerçekliği alıp kendi gerçekliğine çevirmekte ve medya gerçekliği algılamaya da bağlı olarak insan gerçekliğine dönüşmektedir (Özer, 2017). Eğer insanlar olaylara kendileri şahit olmamışsa ki bu, bütün olaylar bakımından mümkün değil, medya gerçekliğinden besleniyor demektir. Kuşkusuz liberal yaklaşımın “Muhabir, gerçekliği anlama ve aktarma kapasitesine sahiptir” kabulü (İnal, 1996) bir an terk edilirse o zaman sosyal gerçekliğin medya tarafından kurgulanırken çarpıtılabileceği de akla gelebilir. Bu da dünyanın gerçekliğinin yanlış anlaşılmasına neden olabilir. Kuşkusuz şiddet örneği bu açıklamayı tam olarak temsil edebilir. Türkiye’de oynatılan kan davası temalı bir dizide düşman aşiretlerden bir gençle bir geline Atatürk Barajı kenarında barbekü partisi yaptırılması bu anlamda ilginçtir. Kan davası gerçeğinde böyle bir yaşanmışlık olmayacaktır. Medya, Gurbet Kadını dizisinde kan davası örneğinde sosyal gerçekliği kendi gerçekliğine çevirirken psikolojik boyutu çok ağır olan ve ölüm korkusunu sindirtirten kan davasını aşk boyutuna çekmiştir (Özer, 2010c). Elbette bu örnekte insan gerçekliğinin de medya gerçekliğinden beslendiğini söylemek mümkündür.

Türkiye’de *Deli Yürek* dizisiyle göz önüne gelen medyadaki şiddet, *Kurtlar Vadisi* dizisiyle tartışmalara konu oldu. *Sen Anlat Karadeniz* dizisinde erkek eş kadın eşin parmaklarını deyim yerindeyse “çatır çutur” kırıyordu. Türk televizyonlarında kovboy filmleri gösteriliyorken de yerliler yerlerinden ediliyordu. Canlı yarışma programlarında ise naklen ve canlı bıçaklama durumu kalmıştı yapılmayan. Gözetlemeli evlilik yarışmalarından bir yarışmacı, program bittikten kısa süre sonra başka bir programda canlı canlı “lütfen yapma” sesleri eşliğinde başında cam bardak kırıyordu. Ünlü bir aktris gerçekleştirdiği programda “Söz” kendisindeyken konuştuğu erkek kişiyi tokatlıyordu. Bir keresinde de tam tersi olmuş, erkek kişi kendisini tokatlamış ve yere düşürmüştü. Bir ticari kanalın ana haber bülteninde sanırım borçlusunu bacağına vuran ve onu alıkoyan kişinin naklen ve canlı öldür-

*Prof. Dr., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Gazetecilik Bölümü, Eskişehir, Türkiye

E-Mail: omerozer@anadolu.edu.tr

ORCID: 0000-0003-2649-6182

DOI: 10.37679/trta.1428964

me girişimi spikerin kulağına söylenenleri aktararak cinayet işleyebilecek kişiye yalvarmasıyla ikna turları başarılı olmuş ve cinayet işlenmemiştir. Ama insanlar şiddeti heyecanla yaşamışlardır. Ekranlarda mankenlerden birinin “Ne dedin sen, ne dedin sen?” hesap sorma içerikli soru eşliğinde diğerini tokatladığına da şahit olmadık mı? Boks maçları, futboldaki şiddet vs. daha neler neler!.. Öte yandan web tabanlı dijital platformlarda yer alan dizilerin bazılarında şiddetin dozu artırılmakta ve örneğin seri katillerin cinayetleri görüntüler eşliğinde anlatılmaktadır. Ayrıca asosyallerin şiddetine yer verilmektedir. Sosyal medya araçları şiddet doludur. Kuşkusuz bunda herhangi bir sosyal, kültürel, eğitimsel, iktisadi, hukuki vs. bakımdan alt yapısı oluşturmadan ticari televizyonların “özel televizyon” denerek mantar gibi çoğalması etkili olmuştur. Bunda da neoliberal politikaların uygulanması ve başarılı olması için kendi iç düzeni bakımından da kendine göre normal olanı yapma isteği etkili olmuştur. Dönemi düşünün! Elbette 1990’lar neyse günümüz de o!.. Karl Marx (2004), feodalizm-kapitalizm ekseninde boşuna şu sözü söylememiştir: “Ölü diriye yakalar!” Yakaladı; 90’lar 2020’leri ayağından tutup çekiyor.

Araştırmaların ortaya koyduğu hâliyle belirtildiğinde medyada kullanılan şiddet, yalnızca miktar olarak artmamıştır. Aynı zamanda daha canlı ve net, daha cinsellik içeren ve daha sadist bir yapıya girmiştir. Geçmişten günümüze dizi ve filmlerde kurşunların insan bedenine nasıl girdiği, bedende nasıl bir hasar yarattığı ve ayrıca akan kanlar açıkça ve hiçbir sınırlama olmaksızın gösterilmektedir. Dünyada en çok satan video oyunlarından birisi olan “Grand Theft Auto” oyununda, oyuncuların, seks işçileri ile birlikte olduktan sonra onları baseball sopaları ile öldürmeye kadar nasıl dövdükleri programlanmaktadır (Violence..., 2010). Türkiye’de gösterilen Kurtlar Vadisi dizisinde mafyanın toplantı masasında başroldeki Polat Alemdar’ın, bir kişinin saçından tutup boğazını bıçakla kesmesi meşru tınılarla kullanılmıştır. Kuşkusuz bu durumlar hem dünya hem de Türkiye bakımından günümüz için de geçerlidir.

Şiddet yalnızca fiziksel şiddetten oluşmamaktadır. Sözlü, siyasal, psikolojik, ekonomik, ideolojik vs. türleri bulunmaktadır. Örneğin müzik ve müzik videoları uzun bir süredir yoğun bir biçimde şiddeti kullanır hâle gelmiştir. Şarkılarında şiddeti teşvik eden ve kadını aşağılayan mesajlara yer veren Eminem’in “Marshall Matters” albümü milyonlarca satmayı başarmıştır. Şarkılarında ve video kliplerinde yoğun bir şekilde şiddet ve küfür kullanan, başta Eminem olmak üzere, Dr. Dre ve Limp Bizkit gibi şarkıcılar, “şaşırtıcı olmayacağı” gibi The Universal Music Group’un en önemli sanatçıları arasında yer almaktadırlar. Video oyunlarının en temel konusu, genel olarak şiddet ve özellikle de cinsel şiddet olmuştur. Bu

oyunları oynayanların çoğunluğu, kötü çocuk rolünü seçmekte ve suçsuz seyircilere saldırmak ve/veya onları öldürerek puanlar kazanmaktadır. Her ne kadar, bu oyunların satın alınmasında ve oynanmasında yaş kısıtlamaları kuramsal olarak var olsa da özellikle ülkemizde pratikte bunların pek geçerli olmadığı bilinmektedir. Özellikle çocuklar ve gençlerin şiddetle tanıştıkları bir diğer alan da internettir. Sanal alemde çocuklar ve gençler, şiddet görüntüleri içeren oyunlar oynayabilmekte, şarkılar indirebilmekte ve birçok şarkının piyasada satılan hâlinde yer almayan şarkı sözlerine ulaşabilmektedirler (Özer ve Özer, 2010).

Medyadaki Şiddetin Tanımı

Medyada sunulan şiddet açısından yapılan araştırmaların üzerinde durduğu şiddet unsuru, daha çok fiziksel şiddettir. Bugün yaşamayan Georger Gerbner ve çalışma arkadaşı Lary Gross (1976) 1970'lerin ortalarında yayımladıkları ilk yetiştirme kuramı çalışmasında yaptıkları tanımda şunları belirtmişlerdir: "Fiziksel gücün silahlı ya da silah kullanmadan, kişinin kendisine ya da başkalarına karşı, kurbanın kendi rızası dışında, acı verecek şekilde incitilmesi, öldürülmesi ya da olayın bir parçası olarak kurban olacak derecede tehdit edilmesi unsurlarının açık bir ifadesidir." Onlara göre sahte veya boş tehdit savrulduğunda, fiziksel değil de sözle saldırıldığında ve bazı jestler kullanıldığında örneğin inandırıcı olmayan şiddet yaşatılmış sayılmayacaktır. Buna karşılık kazalar ve doğal olan şiddet, şiddet tanımları içerisine katılmaktadır. Bunun nedeni şiddetin sosyal ilişki ve iktidar derisi olarak kabul edilmesidir. Nitekim iktidarın temelinde insanın şiddete kurban gitme korkusu ve çevrelerinden gelen tehditler yatmaktadır. Bu da tüm topluma yayılma gücüne sahiptir.¹

Öte yandan Center for Media and Public Affairs'in şiddet tanımını ise şu şekilde vermek mümkündür: *Bir amaca ulaşma, dahası bir nedenle bir silahın kullanımı veya herhangi bir fiziki gücün kasıtlı kullanımı, başkasının etkinliğini durdurma, kızgın bir tepki ile davranma, birisini saldırıdan koruma, maddi bir ödülü güvenlik altına alma ve yalnızca diğerlerini korkutma* (Özer, 2004).

Bu arada National Television Violence Study'nin şiddet tanımı da şöyledir: *Bir canlıya ya da canlı grubuna karşı, fiziki zarar vermek niyetiyle inanılır bir fiziki güç*

1 Burada korku ve tehdit kavramları üzerinden yetiştirme kuramının dönemdes kuram olan ve ABD dışında geliştirilerek anaakım iletişim kuramları içine katılan Elizebeth Noelle Neumann'ın (1998) geliştirdiği suskunluk sarmalı kuramı (Spiral of Silence Theory) ile ilişkisi kurulabilir. Nitekim birey, dışlanma tehdidi ve korkusunu toplumdaki duyumsamaktadır. Bu da bir çeşit şiddettir. Elbette fiziksel şiddet değildir ama gizli ve özgür oy verme söylemiyle demokrasiyi meşrulaştırma son bulacak bir girişimin ilk adımını içermektedir. Elbette suskunluk sarmalına da böyle bir işlev yüklenirse, yetiştirme kuramı da hegemonya ile bağlantılı olduğunda ikisinin ikinci bir ortak noktası çıkar (Özer, 2011; Shanahan ve Morgan, 1999). (Birincisi yeniden güçlü etkilere dönüşü temsil eden kuramlar arasında suskunluk sarmalının yanı sıra yetiştirme kuramının da gösterilmesidir.)

kullanım tehdidi ya da fiziki gücün gerçekten kullanılmasıdır. Şiddet aynı zamanda, görülmeyen bir şiddet aracının kullanımı sonucu ortaya çıkan bir canlı ya da canlı grubuna karşı fiziksel zararlı sonuçların belli gösterimlerini de içerir (Özer, 2004).

Nereden Buraya...

Almanya ve İtalya'da, Birinci Dünya Savaşı'ndan dönen askerler toplu şiddet örneği olan savaş dolayısıyla yaşadıkları acılar bakımından takdir edilmeyi beklerken yumurtalarla karşılanmıştı. Sözü edilen askerlerin de desteğiyle Hitler'in Nasyonal Sosyalist İşçi Partisi demokratik yollarla başa gelmiştir ama ismini çağırıştırmayan bir sürece girmiştir.² Benzer durum İtalya'da da yaşanmıştır. Eski komünist Mussolini devletçi bir faşist partiyle iktidarı ele geçirmiştir. Bu durum Amerikan burjuvazisi için endişe kaynağı olmuştur. Söz konusu endişe "Acaba faşizm ABD'ye de gelir mi?" sorusuna dönüşmüş ve parası çok Amerikan burjuvazisi Payne Fonu aracılığıyla deyim yerindeyse parayı bastırmış ve sessiz sinemanın çocuklara ne türden bir etkisi var sorusunun yanıtını buldurtmaya çalışmıştır. Bu aynı zamanda sessiz sinema özelinde şiddetin de aralarında bulunduğu bazı kavramlar (diğerleri suç ve cinsellik) üzerinden ilk araştırmalar olarak tarihteki yerini almıştır. Elbette medyanın insanların üzerinde etkileri olduğunun düşünüldüğü ilk örnek bu değildir. Örnek, şiddeti kapsama anlamındadır (Lowery ve DeFleur, 1995). David Trend'in aktardığına göre, medyanın etkilerinin ortaya çıkışı Samuel Richardson'ın *Pamela* isimli romanının 1741'de yayımlanmasına denk gelmektedir. Yazarın ahlaksız bir baştan çıkarıcının ağına düşen iffetli bir hizmetçi kızı anlatan hikâyesi, onu "müstehcenlik" ve "iffet ilkeleri"ne saldırmakla suçlayan ve Londra'nın her yerinde elden ele dolaşan broşürlerle yerden yere vurulmuştur (Trend, 2008, s. 23).

Medya kuşkusuz 19. yüzyıldan 1930'ların sonuna kadar güçlü olarak düşünülmüştür. Gustave Le Bon'un (2014), denizde kum tanecikleri örneğinde tanımladığı kitlelerin insanının savrulmasında basına yüklediği işlev, dönemin kavrayışına örnektir. Şiddet örneği bakımından üstteki paragrafta duyurulan sessiz sinema araştırmasından sonra 1940'lar boyunca bu alan dışarı çıkarılmıştır denebilir. Buna da bağlı olarak medyanın sınırlı etkileri vardır düşüncesi döneme hâkim olmuş-

2 Hitler, Joseph Goebbels aracılığıyla kara propaganda yapmış ve radyoyu etkili bir biçimde kullanmıştır. Napolyon Bonapart, döneminin 6 güçlü ülkesini sıraladıktan sonra basını 7. Güç olarak tanımlamıştır. Goebbels de bu tanımlamayı anımsattığı bir konuşmasında buradan hareketle radyoyu 8. Güç olarak göstermiştir ve gerçek yaşamda da Hitler'in lehine eğlenceyle birlikte olmak üzere propaganda bakımından sonuna kadar kullanmıştır (Goebbels, 1938; <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/goeb56.htm>). Bu mantukla ilerlendiğinde televizyon 9. Güç, sosyal medya da 10. Güç olabilir.

tur (Klapper, 1984). Söz konusu dönem şiddet kavramı bakımından bakıldığında oy verme, radyo skeçleri, sevda romanları incelemeleriyle geçirilmiştir (Özer, 2016). Yani şiddet bakımından, 1954'te yapılan araştırmalara kadar alan boş kalmıştır. Bu yıl, medyada sunulan şiddete ilişkin araştırmalar, televizyon örneğinde yine ABD'de yapılmıştır. Smytee ve Head'in ayrı ayrı olarak gerçekleştirdikleri araştırmalarda, özellikle çocuk programlarında oldukça fazla şiddet ögesinin bulunduğu sonucuna ulaşmıştır (Signorielli vd., 1995, s. 278). Daha sonra 1960'lerden başlayarak bu alanda çok sayıda kuramsal bakıştan on binlerce araştırma yapılmıştır. Elbette araştırmalar hâlâ devam etmektedir ve daha çok, Amerika Birleşik Devletleri'nde gerçekleştirilmektedir. Ama bunlar, psikoloji alanında yapılan araştırmalardır.

Öte yandan, medyada şiddet sunumu sinema ya da televizyonla başlamamıştır (Özer, 2020) Şiddet, hikâye anlatımının önemli bir parçası olmuştur (Trend, 2008). Erken tiyatro eserlerinden buyana şiddet, bazı oyunlarda kullanılmıştır. İlk kitle iletişim aracı olan gazete, neredeyse şiddet haberleriyle başlamıştır. Gazetenin öncülü olan, aristokrasi ve yükselen burjuvazinin haber mektup ve kâğıtları, yakılan büyücüler gibi dehşetengiz cinayetlerine yer vermiştir (Özer, 2010). 1833'de Amerika Birleşik Devletleri'nde halkın şiddet suçu hikâyelerine olan açlığını gidermek için, ilk kez The National Police Gazette (Ulusal Polis Gazetesi) yayımlanmaya başlanmıştır (Trend, 2008, s. 23). Kırsal kesimden kuzey kentlerine akın eden ve fabrikalarda çalışan, köylüden işçiye dönüşmüş insanlar hangi sokaktan geçilip geçilmeyeceğini polis-adliye haberlerinden öğrenmektedir. Nitekim haberlerde cinayetlerin nerede işlendiği yazmaktadır. Roman açısından bakıldığında da şiddetin önemli oranda kullanıldığı anlaşılmaktadır. Fyodor Dostoyevski'nin (2009) olağanüstü eseri *Suç ve Ceza*'nın merkezinde Raskolnikov'un zengin kadını öldürmesi yer almaktadır. Radyo açısından bakıldığında da şiddet unsurunun kullanıldığı dikkat çekmektedir. Yaşar Kemal'in sosyal, kültürel ve ekonomik vurguları olan ve inanılmaz bir değere sahip romanı İnce *Memed*'in 1970'lerde radyoda sunulan çeşitlemesinde, şiddet unsuru yer almıştır. Günümüzün popüler kitle iletişim aracı olan internete bakıldığında ise şiddet unsurunun çağ atladığı ve bazı insanları tutsak ettiği açıklıkla belirtilebilir. Müzik piyasasındaki şiddet de önemlidir. Sözlerdeki şiddetin yanı sıra kliplerdeki şiddetin, televizyonun diğer programlarındaki şiddet kadar önemli olduğunu belirtmek yararlı olacaktır. Kuşkusuz çizgi filmler ve bilgisayar oyunlarındaki şiddete özel olarak dikkat çekmek gerekir (Özer, 2010a). Hemen belirtelim ki şiddet sunumunun sonuçları, saldırganlığı güdülemekten daha fazladır. Sistem, çatışmaya farklı dramatik yaklaşımların görüntülerini sergiler, bağımsız televizyon üretimini alaşağı eder, izleyiciyi daha popü-

ler tercihlerden mahrum bırakır, bazılarını kurban ederken bazılarını da kurban etmeye cesaretlendirir, genel bir yıldırmaı yükseltir ve sistemin kendi kendini oluşturması için geniş ölçülü bir güvensizlik ortamı oluşturan politikacıların baskıcı durumlarına davetiye çıkarır (Gerbner, 1996, s. 28).

Medyadaki şiddetin Satış Öyküsü

Medyada şiddet kullanımını ve/veya şiddet ekonomisini anlamamanın yolu, medya ekonomisini anlamadan geçmektedir. Medyada şiddet kullanımının gerisinde kâr etme isteği bulunmaktadır. Medya ve kâr bir arada düşünöldüğünde, en öne çıkan unsur şiddet olarak kendini göstermektedir. şiddetin dili yoktur; her topluma uygun içerik şiddettir. Cinsellik hemen sonra gelmektedir ama şiddet kadar satış popölerliği taşımamaktadır; taşıdığı kabul edilse bile her toplum, televizyonunda cinselliği serbestçe kullanmamaktadır (Gerbner, 1996). Bir ürün olarak televizyon programının yaratımında en ucuz bileşen ve diğer ölkelerdeki yayıncılara kolayca satılabilecek olan, mizahi olmayan şiddet serüvenleridir.

Medyada kullanılan şiddet, çoğu zaman ticari mesajlar açısından en “uygun” zihinsel set içinde bulunan izleyicileri, reklamcılara teslim etmek için gereklidir (Morgan, 1995, s. 110). Endüstri, reklamcılar için en çok izleyiciyi toplamak istemektedir. Hedefteki kitle 18- 34 yaş arasındaki insanlardır. Bu grup için en uygun araç ise şiddettir (Potter, 1999, s. 157). Televizyonda kullanılan şiddet, çoğu zaman beyaz ve erkek iktidarının yansıtıcısıdır. Daha da önemlisi, global pazara bağlı bir endüstriyle program içeriği bağının temelini oluşturan büyük bir buzdağının en uç noktasında yer almaktadır. Bu ilişki, çoklu medya ve bazı kanalların moda söylemiyle gizlenmektedir (Gerbner, 1993). Ürünlerini satın alacakların az olması, program üreticilerini finans açığına zorlamaktadır. Bu, lisan (dil) üzerine eğilmeyi ve ihraç etmeyi beraberinde getirmektedir (Gerbner, 1996, s. 32). Amerikan yapımı, yoğun şiddetin yer aldığı bir filmin yurtdışına satılması kolaydır. Bir kere bu tür filmlerin ihraç edilen ölkelerin dillerine çevrilmesi son derece basittir. Ayrıca, bu filmleri üreterek bazı ölkelerdeki, örneğin Fransa gibi kültür milliyetçisi olarak bilinen ölkelerde var olan kültürel engelleri aşmak daha kolaylaşmaktadır. Medyada kullanılan şiddeti ekonomik açıdan anlamamanın yolu “ölçek ve kapsam” ekonomilerinin kullanıldığını bilmek önemlidir (Özer ve Özer, 2010).

Medyada şiddete yer verilmesinin çeşitli nedenleri vardır. Medya yöneticilerine göre bunun temel nedeni, toplumun şiddetle yüklü olması ve meydanın da ürünlerinde bunu topluma gösterme sorumluluğu taşımasıdır. Oysa medyada sunulan şiddetin nedenlerini yalnızca toplumun sahip olduğu bir şeyi topluma sergilemek olarak açıklamak, olayın gerisindeki temel dinamikleri açıklamaktan uzak görün-

mektedir. Örneğin şiddet ekonomisi orada durmaktadır.

Medyada sunulan şiddetin devam etmesinde etkili olan etkenlerden birisi de endüstrideki rekabet baskısı olabilmektedir. Örneğin bir medya kuruluşu, gerçekte medyada sunulan şiddetin yarattığı sosyal sorunları fark ederek, şiddet içeren yayınlarını azaltmaya karar verebilir. Ancak, aynı uygulamayı endüstrideki diğer rakip medya kuruluşları yapmadıkları zaman, şiddeti azaltan medya kuruluşu ciddi bir dezavantaja sahip olabilir. Bu nedenle, medyada sunulan şiddetin azaltılmasında rakipler arasında eşgüdüm, kritik öneme sahip gibi görünmektedir (Hamilton, 2000, s. 32). Bununla birlikte, neoliberal dönemde küresel medya sisteminin yukarıda anlatmaya çalıştığımız bugünkü geldiği noktada, bunun gerçekleşmesinin ne kadar zor olduğunu da bilmek gerekir.

Medyanın İdeolojik Şiddeti

Medyada sunulan şiddet yalnızca fiziksel şiddetten oluşmamaktadır. Sözel, psikolojik vb. şiddet de söz konusudur. “Medyanın ideolojik şiddeti” de (ideological violence of media) bulunmaktadır (Özer, 2006; 2010; 2017). Şiddet araştırmaları, medyada (televizyonda) sunulan şiddetle ilgili olurken ideolojik şiddet, şiddet sunumunu da içine alan ve medyanın toplam içeriğiyle gelen şiddeti ifade etmektedir. Bu durumda medyada sunulan şiddet, medyanın şiddetine dönüşmektedir. Daha sonra bu şiddetin, medyanın kontrolünü elinde bulunduranların ve onların ait olduğu sınıfın şiddeti olduğu ortaya çıkmaktadır. Elbette, söz konusu şiddeti ortaya çıkarmak, medyanın toplam içeriğine “gerçek anlamda” eleştirel bakmaktan geçmektedir. Nitekim, önemli araştırmacıların bile dikkat edemediği ya da etmediği bu noktanın, sıradan izleyici, dinleyici ve okuyucu tarafından anlaşılmasını beklemek hayal olabilir.

Medyanın ideolojik şiddetinin hedefindeki kesim, “bağımlı kesim”dir. Bu nedenle, ideolojik şiddeti şu şekilde tanımlamak mümkündür: *“Bağımlı kesimde yer alanların kendi konumlarını iyileştirme yönünde yapacaklarını yapamamalarını sağlayan; bundan önce kendi konumlarının iyileştirilmesinin gerekliliğini görmelerini engelleyen tüm içeriktir.”* Bu tanım çerçevesinde, egemen medyada yer alan güldürüsünden yarışmasına, haberinden eğlence programlarına kadar her türlü “içeriğin”, ideolojik şiddet içerdiği önerilebilir. Medyanın ideolojik şiddeti süreklilik taşımaktadır. Medyanın egemen yapısı sürdükçe, ideolojik içeriğin de süreceğini belirtmek doğru olacaktır.

Medyanın ideolojik şiddeti kültürel çalışmalar çerçevesine sığdırılabilir. Bu anlamda Antonio Gramsci’nin hegemonya ve Louis Althusser’in ideolojiye yaklaşımın-

dan yararlanılabilir. Nitekim Althusser'in çerçevesinde medya, ideolojinin hâkimiyeti altında işlemektedir (Curan vd., 1991: 246). Hegemonya, kabaca bir egemen iktidarın kendi yönetimi için, hâkimiyeti altındaki insanların rızalarını kazanmada başvurduğu bütün pratik stratejiler alanı olarak tanımlanabilir (Eagleton, 1996, s.167).

Medya, dünyayı tanımlama, sınıflandırma sürecini egemen ideolojilerin üretimiy-le yapar. Kasıtlı olarak ve açıktan partizanlık yapmaz. Bunun yerine, durum tanı-mı modu içerisinde dünyayı tanımlamaya aktif biçimde katılır. İdeolojik kontrol araçları, egemen kesimde yer alanlar tarafından kontrol edilmektedir (Hall, 1999) ve bunların en önemlisi olan medya, elit ve egemen ideolojilerin yeniden üreti-minde merkezi bir rol oynamaktadır. Aile, kilise, okul gibi ideolojik bir işlevi vardır (Kou ve Nakamura, 2005). Medyada sunulan haberler de egemen ideolojinin en önemli üretim alanlarından biridir (Özer, 2001). Haberlerdeki hegemonyacı de-ğerlerin ortak duyuyu yaymada özellikle etkili olduğu belirtilmektedir. Nitekim bunlar, doğal görünmektedir ve zorlama ile yerleştirilmemiştir. Tam tersine, med-ya rutinlerinin normal işleyişiyle, medya ve diğer iktidar odakları arasındaki bağ-lantılar aracılığıyla dolaylı biçimde yerleştirilmiştir. Medyanın göreceli özerkliği, mesajlarının daha büyük bir meşruluk ve güvenilirlik kazanmasını sağlamaktadır. Medyanın doğrudan denetim altında tutulması, aynı meşruluk ve güvenilirliği sağlamayacaktır (Shoemaker ve Reese, 2002, s. 151).

Medyanın ideolojik şiddetini bir örnekle açıklamak mümkündür: Şiddet, medya-nın hemen her türlü içeriğinde yatmaktadır. Haberinden reklamına, dizisinden eğlencesine... Bir klipten örnek verilebilir: Ünlü şarkıcı Christina Aguilera'nın "Can't Hold Us Down" şarkısının klibinde, yoksul bir siyahi semtte siyahi kadın-ların, siyahi erkeklerin cinsel başta olmak üzere kadınlara uyguladıkları şiddetle-rine başkaldırılarını gösterilmektedir. Bu, elbette önemlidir. Düzenlamıyla kadınları yüceltmektedir. Ama siyahi kadınları harekete geçiren ve onlar başkaldırdıktan sonra çekip giden Christina Aguilera'dır. Yani açık tenli bir kadındır. Burada ide-olojik şiddet barınmaktadır. Oluşan anlama göre "Siyah kadınlar erkek şiddetine başkaldırabilirler ama bunu beyaz kadın olmadan yapamazlar" teması işlenmek-tedir (Başpehlivan, 2023).

Son olarak şunu belirtmek yararlı olacaktır: Medyadaki şiddetten en çok etkile-nenler çocuklardır. 18 yaş, +7 yaş, çocuklarınızı ekran karşısından çekiniz uyarısı yetmemektedir. Yetmemesi bir yana uygulanması bile mümkün değildir. Bir an uygulandığı kabul edilse bu düz şiddet bakımından geçerli olacaktır. Oysaki diğer içerikler örneğin çizgi filmler de (ideolojik) şiddet etkisini yapmaktadır.

Yetiştirme Kuramında Şiddet

Yetiştirme kuramı televizyonun, insanların sosyal gerçeklik kavramlaştırılmalarına ve dünya algılamalarına olan katkısını ortaya koymaktadır. Başlarda bunu şiddet örneğinde yapmıştır ama yalnızca bir şiddet kuramı değildir. Ayrıca yalnızca bir televizyon kuramı da değildir (Özer, 2020). Gerbner'in asistanlığını da yapmış olan James Shanahan ve Michael Morgan (1999), yetiştirme kuramını hegemonya kavramıyla iliştiirmişlerdir. Ömer Özer de (2011) bunun araştırmasını Türkiye'de yapmış Hırvatistan'da sunmuştur. Buna göre, korkan insan dünyayı tehlikeli olarak algılayacak ve güvenlik güçlerini meşrulaştıracaktır. Bu aslında televizyon aracılığıyla başarılmaktadır ve sistemin/statükonun devamına katkı vermektedir. David Trend de bu durumu ters taraftan açıklamaktadır: "Medyada şiddet, insanları şiddet dolu bir dünyada yaşadıklarına ve dünyayı daha güvenli hâle getirmek için şiddetin gerekli olduğuna inandırır." (Trend, 2008, s. 80).

Gerbner ve arkadaşlarına göre şiddet, sosyal ilişkidir. İnsanlar zorlamak için ya da istenmeyen davranışı caydırmak için incitir ya da öldürür. Egemenlik kurar ya da terörize eder. Sembolik şiddet ise bir güç gösterisidir. O, gücü kanıtlar (Gerbner vd., 1999: 337). Şiddet, Gerbner ve arkadaşlarının çalışmalarında her zaman önemli olmuştur. Onlar, yinelenen şiddet görüntülerini ayrı ayrı saymaya özen göstermişlerdir. Nitekim şiddetin yinelenmesinin anlamı, ticari olmasıdır ve izleyicinin reklamcılara satılmasıdır (Gerbner ve Gross, 1980, ss. 153-154).

Gerbner'a göre, bugüne kadar insanlık çok fazla kan akışına tanık olmuştur. Ama günümüzdeki gibi şiddet imgeleriyle hiçbir zaman karşı karşıya gelmemiştir (Gerbner, 1998a, s. 24; 1998b, s.139; 2002 s. 128). 1974'de şiddet içerikli program sayısı 58 iken, bu sayı 1984'de 73'e; 1994'de de 75'e çıkmıştır (Gerbner, 1998a, s. 26). Şiddet, her 10 programın en azından 6'sında görülmektedir. Ana yayın kuşağında (en çok izlenen zamanda), saat başı 5 şiddet sahnesi yer almakta, ortalama her geceye 2 ya da 3 cinayet düşmektedir. 4 ya da 5 haberden biri şiddet içerikli olmaktadır (Gerbner, 1996, s. 27). Cumartesi sabah çocuk programlarında saat başı şiddet sahnesi sayısı 20-25 arasını bulmaktadır. Şiddeti nadir olarak ceza ya da katlanma izlemektedir (Gerbner, 1982, s. 45). Televizyon dünyasının şiddet bağlamında da kendine özgü bir içeriği bulunmaktadır. Örneğin çoğu saldırgan erkektir, beyazdır ve orta yaşlıdır. Saldırgan ve kurban, benzer demografik özelliklere sahiptir (Gerbner vd., 1980).

1980'de yapılan bir değerlendirmeye göre televizyondaki hikâye örneği olarak şiddet hâlâ en çok izlenmektedir ve ilgi çekmesinin nedeni bir senaryonun ürünü olmasıdır. Bunun nedeni öncelikli olarak hukuk ve düzen adına uygulanmasıdır.

Boyun eğen sınıflar medya dolayımı şiddet hikâyelerine maruz kalmaya başladıklarında bu, kurulmuş sınıfların değışmez tepkileridir. İkinci neden saldırgan eylemin televizyonda sunulması sıklığıyla ilgilidir. Özellikle çocuk programlarında. Televizyonda şiddete maruz kalan çocuk için duyulan endişeler gerçek yaşam için geçerli olmaktadır. Şiddet sosyal düzenin kurulması yönündeki iletişimde önemli bir rol oynamaktadır. O, çatışmada yaşamda kalma şansını vermekte, oyun onun kurallarıyla oynanmaktadır. Şiddet, güç ve güç korkusunun görece dağıtılmasını kanıtlamaktadır. Nitekim senaryo hem şiddet uygulayana hem de kurbanına gereksinim duymaktadır (Gerbner ve Gross, 1980, ss. 154-155).

Televizyonda şiddet sunulması ve bunun televizyonu çok seyredenler tarafından çokça seyredilmesi onların dünyayı olduğundan daha tehlikeli bulmasına neden olmaktadır (Gerbner ve Gross, 1976a: 126). Gerbner ve arkadaşları, ana yayın kuşağında televizyonlarda şiddete fazla maruz kalmanın gerçek dünyadaki tehlike tehdidi hakkında abartılmış varsayımlar yetiştirdiğini bulmuşlardır. Onlara göre korku, evrensel bir duygudur. Kolayca patlayabilir. Güvensizlik ve risk hislerini abartmak, korunma taleplerini yükseltir. Aynı zamanda kurulu otorite tarafından güç kullanımı için baskıyı arttırır. Sosyal düzenin tehdidinin yerine televizyon bizim sosyal kontrolün şef aracı olmaktadır (Gerbner ve Gross, 1976a, s. 127).

Burada kahramanların şiddetteki mutluluk durumları hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır (Gerbner, 1970, ss. 77-78): Mutlu iyi adamlardır mutsuz ise kötü adamlar. İyi adamlar da kötüler kadar şiddeti başlatırlar. İyiler şiddete daha fazla katlanır ve acı çekerler ama kahramanlar asla ölmezler. Kötü adamlar, iyilerden daha az incitirler ama elbette sonunda kaybeden onlar olur. Öldürenlerin yarısı, hikâyenin sonunda mutluluğa ulaşan iyi adamlardır. Eğer erdem kötüden daha fazla katlanıyorsa, en sonunda mutlu kahraman daha belirleyici ve sonunda zafere ulaşmada daha verimli olmak zorundadır. Mutlu kaderin sergilenenleri nasıl etkilediğine de bakmak gerekir. Mutluluklar, şiddet olup olmadığına bağlı olmadan çekicidir. Mutsuzluklar ise şiddet olduğunda iticidir. Mutlu kahramanın çekiciliğinde şiddet sakatlamaz, şiddet olmaması da düzeltmez. Ama şiddet onun boyunca mantıklı görünür. Şiddet mutluluğunun anahtarı verimlidir. Şiddete bağlı olmadan çekici karakter mutludur. Ama çekici, mutlu ve şiddet içindeki karakterler mantıklıdır. Mutsuz, itici ve şiddet içindeki karakterler de mantıklıdır. Dolayısıyla şiddet burada belirleyici olmaktadır ve şiddet, şiddet olmayandan daha mantıklıdır. Mutlu olup olmamasına bakılmaksızın şiddetin olmaması, şiddet olmasından daha duygusal ve sezgiseldir. Mutsuz şiddet olmaması durumu, daha irrasyoneldir. Güzel mantık, şiddetin her tarafında yer almaktadır. Mutlu sondaki şiddet, verimlilik sorunudur. En üst verimlilik, mutlu şiddeti diğer hepsinden

ayırmaktadır. Elverişli güzel mantık, rakipsiz kombinasyondur. Bu, mutlu şiddet kahramanını yaratır. Karakterler, yalnızca eğer şiddet yoksa mutlu ve elverişsiz kalırlar. Şiddet içindeki kahramanlar, kazanmak için elverişlidir. Şiddet içinde olmayan kahramanlar ve bütün caniler ise işte başarısız olmak zorundadır. Mutlu ve mutsuz katiller ve doğal olarak onların kurbanlarını karşılaştırmak da yararlı veriler sunmaktadır. Mutsuz katiller ve katiller, benzer özellikler taşımaktadır. Nitekim onların sayıları üst üste gelmektedir. Mutsuz katillerin yarısı kendi kendilerini öldürmektedirler. Mutlu katiller, erkeklikte ve çekicilikte öne çıkmaktadır. Onlar kahramanlardır. Mutsuz katiller ve tüm kurbanlar, itici ve beceriksiz olarak sunulmaktadır. Öldürücü şiddetin kurbanları ki bunların yarısı katildir, kendilerini masum olarak sunmaya çalışırlar. Onlar yaşlılardır ve en azından erillerdir. Aksi durumda itici ve beceriksizdirler.

Gerbner'a göre (1977, s. 1), dünyamız şiddet dünyası olabilir ama televizyon onun şiddetinin bozulmuş resmini sunmaktadır. Şiddet ölümünün ve yaralanmaların öncü nedenleri otoyol ve endüstriyel kazalardır. Ancak bunu televizyonda nadiren görmekteyiz. Bunun yerine televizyon, şiddeti soysal ve dramatik işlevlerine en iyi şekilde hizmet edecek biçimde sunmaktadır: Gücün nasıl işleyeceğini kanıtlamak ve kimin neyden kurtulduğunu göstermek. Örneğin ana yayın kuşağı ve gündüz karakterleri karıştırıldığında, kadınların kurban olma oranı daha yüksektir. Onlar arasında da yaşlı kadınların en yüksektir (Gerbner, 1980, s. 67).

Medyadaki Şiddeti Açıklayan Psikolojik Kuramlar

Medyadaki şiddet, bazı kuramsal yaklaşımlar bağlamında açıklanmaktadır. James W. Potter, saldırganlık ve medyanın saldırganlığı yaratma ve şekillendirmesine yönelik kuramları değerlendirerek 4'lü bir kategoriye gitmektedir (1999, ss. 12-22). Bunlar "biyolojik kuramlar, ekolojik kuramlar, bilişsel kuramlar ve etkileşimsel kuramlardır." Bir başka ayrıma göre, medyada kullanılan şiddeti açıklayan kuramları üç ana başlıkta toplamak mümkündür. Bunlar, "Davranışsal Etkiler Kuramları, Bilişsel Kuramlar ve Duygusal Kuramlar"dır. Davranışsal etkiler kuramları (Cunningham, 1992, s. 67'den aktaran Carter ve Weaver, 2003), medyada sunulan şiddeti izledikten sonra, bireylerin davranışlarındaki değişiklikleri ölçmeye odaklanan araştırmaların dayandığı kuramsal temelleri ifade etmektedir. Genel olarak belirtilirse etki kuramcıları, tamamladıkları araştırmalardan da yararlanarak televizyonda sunulan şiddeti izleyenlerin, buna uygun saldırgan davranış geliştirmeleri açısından dikkate alacakları zaman diliminin, okul öncesinden erişkin döneme kadar uzandığını ortaya koymuşlardır (Wilson vd., 1998a'dan aktaran Carter ve Weaver, 2003, s. 6). Davranışsal etkiler kuramları başlığı altında ele alınması ge-

reken ve medyadaki şiddetin etkisini ölçmeye çalışan önde gelen kuramlardan biri *sosyal öğrenme kuramı*dır. Öte yandan davranışsal etkiler kuramları başlığı altında yer alan *taklit etmeyi*, sosyal öğrenme kuramıyla ilişkisi ve özdeşliği bağlamında açıklamak yararlı olabilir. Taklit etme, izleyicilerin televizyonda gördüklerini taklit ettiğini önermektedir. Bazı insanlar, medyada gördüklerini taklit etmeyi denemektedirler. Söz konusu insanların bu uygulamaya gittikleri, onların davranışlarının incelenmesiyle elde edilmektedir. Taklit etme daha çok, küçük çocuklarda görülmektedir. Bunun nedeni olarak, onların hangi davranışın doğru ya da yanlış olduğunu seçememeleri gösterilmektedir. Bundan dolayı, zaman zaman “gözleme dayalı öğrenme” olarak da bilinmektedir (Gunter ve Mc Aleer, 1997). Centerwall (1993b, s. 56’dan aktaran Potter, 2003, s.36), 14 aylık çocukların bile televizyondaki görüntüyü gözleyebildiğini önermektedir. Bu yönüyle taklit etmenin, sosyal öğrenme kuramıyla özdeşliğini kurmak mümkündür. Ancak taklit etmeyi, sosyal öğrenmenin bir sonucu olarak değerlendirmek de mümkündür.

Davranışsal etkiler kuramları başlığı altında ele alınması gereken ve medyada sunulan şiddetin etkisini ortaya koyanlardan biri de katarsistir. Davranışsal etkiler kuramları kapsamında ele alınabilecek başka bir kuram da *engellenmedir* (disinhibition). Engellenme etkisi, izlemeden hemen sonra olabilir. Ancak bu etki, özellikle şiddet içerikli mesajlara sürekli maruz kalınması durumunda, zaman içerisinde de görülebilir (Potter, 2003, s. 37). *Kavşak kuramı* da davranışsal etkiler kuramları arasında yer almaktadır. Kuramı, Dishion, Petterson ve Griesler (1994’dan aktaran Potter, 1999) geliştirmiştir. Davranışsal etkiler kuramları arasına, üçüncü *değişken kuramını* da katmak gerekmektedir.

Bilişsel kuramlar; *yetiştirme kuramı*, *duyarsızlaştırma*, *sosyalleşme*, *bilişsel olarak hazır hale getirme ya da önceleme*, *sosyal biliş* ya da *şema*, *bilişsel yetenekler* ve *kavram erişebilirliği* kuramlarından oluşmaktadır. Örneğin bunlar arasında yer alan duyarsızlaştırma kuramı, insanların kan ve şiddete karşı doğal bir olumsuz duyguya sahip olduğu kabulünden hareket etmektedir. Grossman (1996’dan aktaran Potter 2003, s. 38), televizyon ve sinemada sunulan şiddetin, gençleri duyarsızlaştırdığını önermiştir. Duyarsızlaştırma kuramı, medyada sunulan şiddete uğrayanların, gerçek şiddetin kurbanı olmaya ilişkin empati, sempati ya da ilgi duygularını yitirdiklerini önermektedir (Carter ve Weaver, 2003, ss. 8-9). Kurama göre, medyada sunulan şiddeti sürekli izlemek, şiddete karşı duyarsızlığa neden olmaktadır (Huesmann vd., 2006).

Duygusal kuramlar, *sosyal karşılaştırma*, *heyecan transferi*, çocuklarda korku tepkileri ve *genel uyarılmışlık halinden* oluşmaktadır. Duygusal kuramlardan heyecan transferi, 1970’lerde geliştirilmiştir. Kurama göre medyada sunulan şiddet, izleyi-

ciyi uyardırmaya eğilimlidir (Potter, 2003, s. 38). Eğer saldırgan davranış izleyicide kışkırtılmışsa ve saldırgan eğilim de varsa, medyada sunulan şiddetle gelen uyarılmırlık, güdülenmiş sosyal olmayan duygular ve yıkıcı eylemleri arttırma yönünde yakanabilir (Zillmann, 1991'dan aktaran Brayt ve Zillmann, 1996, s. 199).³

Medyada İntiharın Sunumu

İntihar konusunda, intihar bilimi (suicidology), sosyoloji, felsefe ve psikoloji alanlarında çalışmalar yapılmıştır. Çağdaş intihar biliminin babası olarak kabul edilen Edwin S. Shneidman (Leenaars, 2010) intiharı, “dayanılmaz acıları, ağır sorunları olan, şaşırılmış, bozulmuş ve gücü azalmış benliğin çözüm arayıcı bir eylemi” olarak tanımlamıştır. İntihar konusunda önemli çalışmalar yapmış düşünürlerden birisi de sosyolog *Emile Durkheim*'dir. Yazar, 1897 yılında yazdığı ve çağının istatistiklerine dayanan İntihar (Durkheim, 2002) isimli çalışmasında konuyla ilgili önemli saptamalarda bulunmuş ve intihardan tam olarak neyin anlaşılması gerektiğini ortaya koymuştur (Ersoy, 2018). Emile Durkheim'a göre “ölen kişi tarafından ölümle sonuçlanacağı bilinerek yapılan olumlu ya da olumsuz bir edimin doğrudan ya da dolaylı sonucu olan her ölüm olayına intihar denir.” (Yalvaç, 2006). Durkheim, intihar gibi bireysel bir davranışın, toplumsal olduğunu belirtmiştir. O, akıl hastalığı, yanılısama, iklim, hava sıcaklığı gibi etkenlerle intiharı açıklamanın mümkün olmadığını, asıl nedenin “toplumsal etkenler” olduğunu bildirmiş ve bu düşüncesini kanıtlamaya çalışmıştır (Kınık, 2018). Albert Camus ise intihar olgusunun bireysel yönelimden çok felsefik yönelimden ele alınması gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre intihar gerçekten felsefi bir sorundur. Nitekim yaşamın, yaşanmaya değer olup olmadığına karar vermek, felsefenin temel sorusunu yanıtlamak demektir. Kurt insanın içindedir; onu orada aramak gerekir. Varoluş karşısındaki bilinçlilikten aydınlığın dışına kaçmaya götürülen bu ölümcül oyuna uymak ve onu anlamak gerekir. İntiharla ilgili önemli araştırmalar yapmış isimlerden biri de Sigmund Freud'tur. 1905 yılında yayımladığı çalışmasında intiharı, saldırganlığın “ben”e yönelmesi olarak açıklamıştır. Toplumsal baskı nedeniyle insan, saldırganlığını gerçek nesnesine yani nefret ettiği kişiye gösteremezse, bu saldırganlık öznenin kendisine yönelir. Freud'un bu kuramını şu şekilde açıklamak mümkündür: “Başkaları öldürülemezince ölmek istenecektir ve her intihar belki de engellenmiş bir cinayettir.” (Ersoy, 2018).

Bu bilgilerden sonra medya-intihar ilişkisine değinilebilir. Alman edebiyatçı Johann Wolfgang Von Goethe'nin 1774 tarihli “Genç Werther'in Acıları” isimli ro-

3 Medyadaki şiddetin neden iletişim çalışmaları içine katılması gerektiğini de açıklayıp yukarıdaki kuramlara geniş olarak yer veren bir çalışma için bkz. Özer, 2016.

manı, medya/intihar ilişkisine ilişkin bilinen ilk örnek olarak değerlendirilmektedir. Romanda nişanlı bir kıza aşık Werther, yazdığı mektubun ardından silahla kendini vurarak yaşamına son vermektedir. Romanın ardından Almanya’da çok sayıda gencin Werther’in giydiğine benzer mavi ceket ve ceplerinde mektupla intihar etmesi, medya etkisi alanındaki çalışmalara da yansımıştır (Korap Özel ve Deniz, 2016; Palabıyıköğlü., Yılsız). Daha sonra 1841’de Farr, intihar ve öldürme olaylarının taklit yoluyla yaşandığını öne sürmüştür. O, intihar haberlerinin ayrıntılı sunulmasının olumsuz sonuçlarından söz etmiştir. Örneğin tek bir paragraf 20 kişinin intiharına neden olabilir. Bu açıklamalarıyla Farr, intihar haberlerinin basında sunulmasına ilk karşı çıkanlardan biri olmuştur (Barraclough, 1977’den aktaran Palabıyıköğlü, Yılsız). 1930’lu 1940’lı yıllarda İngiltere’de intihar olaylarının artışı intihar haberlerinin verilmesine bağlanmıştır. 1960’lı ve 1970’li yıllarda sistematik araştırmalar başlatılırken, 1980’li yıllarda medyanın intiharlarda etkisini ortaya koyan çalışmalar artmıştır.

Elif Korap Özel ve Şadiye Deniz’in (2016) verdiği bilgiye göre, intihar haberlerine ilişkin literatür tarandığında, medyanın kopya intiharları tetikleyici bir etkisi bulunduğu yönelik bulgular ağırlık kazanmaktadır. İngiltere ve ABD’deki gazetelerde 1947-1968 yılları arasında yayımlanan intihar hikâyelerini inceleyen Phillips, bu haberlerin ardından söz konusu ülkelerde intihar olaylarının arttığını saptamış ve bu etkiyi “Werther Etkisi” olarak tanımlamıştır. Yine Elif Korap Özel ve Şadiye Deniz’in (2016) verdiği bilgiye göre, Yang ve arkadaşları, 2003-2010 yılları arasında Tayvan’da yaptıkları araştırma ile haberlerde bildirilen intihar araçlarının, intihar yöntemlerini etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Ruder ve arkadaşlarının yaptığı bir araştırma ise ele aldığı olayın Pişkin’in intiharı ile gösterdiği benzerlik açısından dikkat çekicidir. Araştırmada 28 yaşındaki bir gencin Facebook’a bıraktığı intihar notunun ardından yaşamına son vermesi ele alınmaktadır.

Türkiye’de ise 1930’lu yıllardan başlayarak intihar haberleri yasaklanmıştır. 1950 yılında bu yasak kaldırılmıştır. Sayıl ve arkadaşları tarafından 1989 yılında gerçekleştirilen ve intihar haberlerinin nasıl yansıtıldığını ortaya koyan çalışma da alandaki konuyla ilgili ilk çalışma olarak kabul edilebilir. Bundan sonra alanda bazı çalışmalar daha yapılmıştır (Cengiz, 2009; Harmancı vd., 2014; Korap Özel ve Deniz, 2016; Palabıyıköğlü vd., 1994).

Açıklamalardan sonra şu soru sorulabilir: Medya intihar haberlerini vermekle kamu yararına mı davranmış olmaktadır? Elbette hayır. Kamu yararı kişilik hakkına üstün gelse de genel olarak intihar haberlerini vermede kamu zararı bulunmaktadır denebilir (Özer, 2020a). Nitekim taklit edildiği akademik araştırmalarca ortaya konan şiddetin hem de en sertlerinden birisi olan intiharın medyada sunulması kamu zararına değil de nedir?

Mitler ve Süzgeçler

Herbert Schiller (1993) *Zihin Yönlendirenler* çalışmasında 5 temel mit önermiştir. Ona göre, medyayı yönetenler, kasıtlı olarak mesaj üretmektedirler ve bunlar da hileli olmaktadır. Schiller onların aslında kendilerine iş edindikleri şeyin haberlerin işlenmesi ve düzenlenmesi gibi konularda davranışlarımızı belirlemeye yönelik olduğunu belirtmektedir. Böylece onlar insanların gerçeğe ulaşmalarını kırmaktadır ve engellemektedirler. Herbert Schiller'e göre manipülatörler manipülasyonu beş temel mit çerçevesinde yaşama geçirirler (1993).

Birinci mit, "Bireyselcilik ve Kişisel Tercih Miti" dir. Özgürlük burada başat konumdur. Üretim araçları özel mülkiyette olmalıdır. Bu mit çerçevesinde deyim yerindeyse kılıfına uydurulduğunda medyada şiddete yer verilir. Özgürlük vardır. Ayrıca özgürlük vardır ve insanlar şiddeti izlemeyi de tercih edebilirler. Bu, onların bir hakkıdır.

İkinci mit "Yansızlık Miti" dir. Bu mite göre manipülasyonun olabildiğince etkili olabilmesi, varlığına işaret eden öğelerin göz önünde doğrudan olmamasıyla mümkündür. Manipülasyona uğratılan birey, olayların doğal seyrinde geliştiğine kanaat getirir ise manipülasyon başarılı olmuş demektir. Bu mit, manipülasyonun etkililiği ile yakından ilgilidir. Manipülasyonun etkisinin maksimum olması için varlığına ilişkin olarak hiçbir unsurun fark edilememesi gerekir. Manipülasyon gerçek dışı bir realiteye gereksinim duyar. Bunun nedeni, manipülasyonun varlığını sürekli inkâr etmesidir. Endüstri, şiddeti üretenlerin de güçlü ile değerlerine sahip olduğunu ileri sürmektedir. Oysa endüstri, gereksinim duyduğunda aile değerlerini değil, kendi kapitalistik değerlerini işleme sokar. Bu, yansızlık olamaz!

Üçüncü mit "Değişmeyen İnsan Tabiatı Miti" dir. Dördüncü mit "Sosyal Çatışmanın Mevcut Olmadığı Miti"dir. Alan memnun satan memnun türünden açıklandığında, şiddet sosyal çatışma nedeni olamaz. Beşinci mit, "Medya Çoğulculuğu Miti"dir. Bu mitin kurgusu çeşitlilik ve seçim kavramları üzerine yapılmış olup, seçebilmek için bir çeşitliliğin olması söz konusudur. Medya, topluma farklı düşünceler sunuyormuş ve farklı düşüncelere açılmış gibi çeşitlilik taşıyan bir görüntü sergilerken, gerçekte kendi tutumunu aktarmaktadır. Medya çoğulculuğu miti, çeşitlilik ve seçim kavramları üzerine kuruludur. Ayrıca medya, şiddet sunumunu izleyicinin enformasyon alma isteğine dayandırabilir ve ifade özgürlüğüne sığabilir.

Herman ve Chomsky'nin (1999) Propaganda Modeli beş süzgeç ve bir yorumdan oluşmaktadır.

1. Süzgeç: Medyanın Büyüklüğü, Mülkiyeti ve Kâr Amaçlı Oluşu
2. Süzgeç: Reklam Ruhsatı
3. Süzgeç: Medyanın Haber Kaynakları
4. Süzgeç: Tepki ve Yaptırımcı Kuruluşlar
5. Süzgeç: Bir denetim Mekanizması Olarak Anti-Komünizm
6. Ayrımcı Yaklaşım ve Propaganda Kampanyaları

Bu süzgeçlerden şiddet haberleri kolaylıkla geçmektedir. Bunlar da ideolojik olarak insanları sindirmektedir. Süzgeçlere bakıldığında medyanın egemen bir yapıya hizmet ettiği ve bu süreçte şiddetin de kullanıldığı kolaylıkla anlaşılabilir. Bu beş süzgeç, medya kapılarından geçebilen haber yelpazesini daraltır. Ama nedense şiddet haberleri geçer hep çünkü ideolojik olarak işlevi vardır ve sistemin sürmesinde görevseldir.

Televizyon Bağımlılığı (Television Addiction)

Şiddet, televizyonda en çok gösterilen unsurdur. Bu anlamda televizyon bağımlılığının da tepe noktasında bulunduğunu önermek mümkündür. Konu ile ilgili var olan literatür incelendiğinde, televizyon bağımlılığının yapısı ve etkileri ile ilgili çok sayıda ilginç hipotezler bulmak mümkün olmaktadır. Buna karşılık, açıklanmış çok az sayıda gerçeklik vardır. Televizyon bağımlılığı ile ilgili çalışılan konuları şu şekilde özetlemek mümkündür (Smith, 1986: 109):

Televizyon bağımlılığı, doğası gereği patolojik olan fantezi dünyasına bir kaçış biçimidir.

Televizyon bağımlıları, streslerini azaltmak için televizyon seyrederekler.

Televizyon bağımlılarının kişisel ilişkileri rahat değildir.

Orta sınıf televizyon izleyicileri, bağımlılığa daha yatkındırlar.

Televizyon bağımlılarının televizyon bağımlısı olmalarının en önemli nedenlerinden birisi, televizyonun duyuşsal uyarılma potansiyelidir.

Bu temalar, televizyon araştırmalarının iki aşamasını belirler. 1950'lerde, televizyon izlemenin etkileri üzerinde daha fazla durulmuştur. Bu çalışmalarda, televizyon izlemenin bağımlılık gücü de ilgi konusu olmuştur. Himmelweit ve arkadaşları (1958) ile Schramm ve arkadaşları (1961) tarafından yapılan çalışmalarda, televizyonun okuma ve aile içi etkileşimlerin yerini nasıl aldığı araştırılmıştır. 1960'larda ilgi, bu sefer televizyonda şiddet üzerine yoğunlaşmaya başlayınca, televizyon bağımlılığı konusu gene ana konu olmaktan çıkmıştır. 1970'lerde, televizyon ba-

ğımlılığı konusuna ilginin yeniden arttığını söylemek mümkündür. Ancak şiddet ve televizyon bağımlılığının birlikte düşünülmesi gerektiğine de kuşku yoktur.

Tema Halinde Sunum

Şiddet, toplumların tarihleriyle de ilgilidir. Toplumda şiddet arttıkça medyadaki şiddet de artmaktadır. Topluma baktığınızda cinayet, yaralama, tecavüz, rehin alma, dayak, işgal, savaş, terör, çete, mafya olaylarının arttığını söylemek mümkündür. Medya da bu toplumun medyası olduğu için şiddeti barındırması o ölçüde olmaktadır. Bu doğru mu? Elbette doğru değil, nitekim medya, şiddeti olumsuz yönleriyle vermemektedir. Şiddet, uygun tarihsel, ekonomik, sosyal, kültürel hatta eğitimsel boyutlarıyla açıklanabilir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri şiddet üzerinden kurulduğu için o ülkede şiddet günlük yaşamda yoğun olarak yaşanmakta ve medyasında sunulmaktadır (Halloran, 1983). Konunun Türkiye çeşidine bakıldığında şiddetin her zaman medyada yer bulduğu görülmektedir. Ama son 3 on yılı aşan bir süredir tema halinde sunumun yapıldığı görülmektedir. Bu temalardan bazıları; “liseli cinayetleri”, “taksici cinayetleri”, “kapkaç olayları”, “doktora şiddet”, “kadın/töre/namus/ cinayetleri” olarak kavramlaştırılmaktadır. Liseli cinayetleri gerekçeli olarak aşka indirgenmektedir. Taksiciler, sarı öfkeli protestocular olarak sunulmaktadır. Kapkaç, artık kanıksattırıldı ve bayatlatırıldı. Sırada doktorlar var. Kadın cinayetleri ise törenin gücü altında bırakılmaktadır (Özer, 2007; 2019; 2020b). Ama hepsinde de merkez çevre durumu oluşturulmuş ve arka mahalleler yaratılmıştır. Oysaki örneğin Fadime Şahindal örneğinde olduğu gibi bir babanın kızını öldürmesi, babanın 1960/70’lerde Elbistan/Maraş’ta kapalı bir toplumda buna karşılık kızının ise 1990’lar İsveç’inde kültürlenmesi ile de açıklanabilir. Ama ne yazık ki sonuçta biz bunu bir şiddet olayı olarak karşılıyoruz.

Şiddet Haberlerini Yazanların Görüşleri

Burada şiddet haberlerini haber yapan muhabirlerin bazı görüşlerini de sunmak yararlı olacaktır (Özer, 2010).

Muhabir 1: “Başlarda psikolojik olarak etkisinde kalıyordum. Örneğin küçük çocuğa tecavüz etmiş kişinin kafasına mikrofonu vurmak geçiyordu içimden. Ölen bir adam beni çok derinden etkiliyordu. Tüm olayların etkisi, günlerce sürebiliyordu. Ancak aradan geçen yıllar, olaylara bakışıma da yansdı. Bunda bir polis şefinin tavsiyesi etkili olmuştu. ‘Her ölenle ölürsen iki gün dayanamazsın bu mesleğe. Olaylara profesyonel yaklaş’ demişti. Tavsiyesini dikkate aldım. Mesleki açıdan da olumlu oldu. Olayların farklı yönlerini görmemi sağladı. Ayrıntılara odaklanabilir oldum.”

Muhabir 2: “Çalıştığım gazetenin yayın politikası gereği çok yoğun olmamakla birlikte, alışlageldik şiddet olaylarından farklılık gösteren bazı olayları haber yapıyorum. Anne, baba ve kardeşini sevgilisiyle birlikte öldüren genç kız, 60 saatte 7 kişiyi öldüren seri katiller gibi haberler, yaptığım şiddet haberleri arasında.”

Muhabir 3: “16 yıllık meslek hayatımda şiddet içerikli yüzlerce haber yaptım. Toplumun tüm kesimlerinde şiddete rastlıyorsunuz. Bu hadise, polisin günlük “vukuat” raporlarında “darp” olarak sürekli yer alır. Bu, kimi zaman aile içi, okul içi, mafya, trafik kazası sonucu vb. söz konusu olur; şiddet olarak gündeme gelir. Bir öğretmenin öğrencisini dövmesi, mafya dediğimiz organize suç örgütlerinin haraç vb. nedenlerle hedef tespit ettiği kişilere uyguladığı şiddet, dövülen eş, yan bakma meselesinden ya da hasarlı trafik kazası sonrası çıkan kavgalar buna örnek oluşturabilir.”

Muhabir 4: “Mesleğe ilk başladığım yıllarda, kameramanlık da yapıyordum. Çektiğim görüntüler gece rüyama giriyor, terleyerek ve sıçrayarak uyanıyordum. Sanırım zamanla alıştım ama bu zaman içerisinde fark ettim ki, olaylara karşı giderek duyarsızlaşıyorum. Artık, parçalanmış cesetler beni dehşete düşürmüyor. Ancak son zamanlarda, çocukların ölümüne dayanamadığımı fark ettim. Onlar ölümü hak etmeyecek kadar masum. Psikolojim gel-gitler arasında değişiyor.”

Muhabir 5: “Aslında bu bir tercih. Normal bir insan için bir doktor gibi otopsi yapmak ya da o görüntülere katlanmak çok zorken, doktor aynı işi rutin bir şekilde etkilenmeden yapabilmektedir. Zaten etkilenirse bu, işine olumsuz olarak yansır. Bu yüzden, şiddet içerikli bir haber yaparken aklımdan geçen tek bir şey var, o da çektiğim görüntülerin ekrana nasıl yansıtılacağı ve haberde eksik olan unsurları nasıl tamamlayacağım. Çünkü, eğer gördüklerime ve yaşadıklarım normal bir insanın tepkisini verseydim, ne Pakistan’da yüzlerce insanın parçalanmış cesetlerinin bulunduğu stadyumda çalışabilirdim ne de Diyarbakır’daki uçak kazasında onlarca insanın parçalanmış ve yanmış cesetlerinin bulunduğu morga girebilirdim. Somutlaştırmak gerekirse, herhangi bir insanın gözlerini kapatıp bakamayacağı olayların birçoğunun, benim yüzüme, haberin heyecanından başka bir yansıması olmaz.”

Üstü kapalı anlayan anlar türünden şunu belirtmekte yarar bulunmaktadır: Günümüzde adına savaş denen ama tek taraflı bir saldırının yaşandığı durumları şiddet açısından anlamlandırmak gerekir. Inge’ye (Spitz, 1994, s. 108’den aktaran Gümüş, 2006, s. 39) göre, “insan kendisine süngülerden bir taht yapabilir, fakat üstüne oturamaz.” Bugün emperyalizmin tepesinde oturan ülkenin ve kardeşlerinin yaptığı da budur. Nitekim orada rahat değildirler. Kitleler aldatılmaktadır.

Elbette akla çözüm yok mu sorusu gelmektedir. Medyanın aç karnı, sistemi meşrulaştırma ve ekonomi politiği bakımından doycak gibi görünmemektedir. Böylece yanıt da hayır olmaktadır. Sistem alaşağı edilmedikçe de şiddet eğer fiziksel ile sınırlanmazsa sunumunun süreceği açıktır. Öyleyse bu durumda bile yapılabilecekleri sorgulamak gerekir. Yukarıda da belirtildiği gibi “18 yaşından küçüklerin izlemesi sakıncalıdır, +7, çocuklarınızı ekran başından çekiniz” uyarıları meşrulaşma çabasından öteye gidemez. Şiddet örneğinde medya mesajlarının insanı etkilemesi baskın okumaya denk gelir. Frankfurt Okulu’ndan Horkheimer ve Adorno’nun (1996) düşünceleri eşliğinde söylendiğinde öznesi zaten baskın okuma yapacağı için direnme olanağı bulunmamaktadır da denebilir. Althusser’in (1991) öznesi de pasiftir ve tartışmalı ya da karşıt okuma yapamaz. Güçlünün “anlatsal ikna” yapma yöntemini terk edip savaş gibi toplu şiddete başvurduğu anların sunumunda yine anlatsal iknaya başvurması (örneğin haberlerde gerekçeler yaratması), alttakilerin de örgütlenip bir şekilde önce anlatsal direnmeye (narrative resistance) (tartışmalı okumadan başlayarak) sonra da içinde şiddeti dışlayarak anlatsal başkaldırıya (narrative uprising) (yani karşıt okuma ve ötesi) geçmesi gerekir. Mücadelenin aşağıdan yukarıya doğru olması zorunludur!

Bu sayı için toplam 23 adet yazı gönderilmiştir (Bkz. Tablo 1). Bunlardan hakem süreci başlatılmasına karşın 6 adedi (%26) ret almıştır. 5 adedi de (%21.7) sayı editörü sıfatıyla tarafımdan yetersiz bulunarak hakem sürecine sokulmamış ve ret edilmiştir. Yine 3 adedi de (%13) tema olarak sayıya uygun olmadığı için ret edilmiştir. Böylece 14 adet yazı (%60.8) dışarıda kalmıştır. Bir başka deyişle ancak 9 makale (%39.1) kabul edilmiş ve yayımlanmıştır. Yüzde 21 civarında yayımlanmayanlar lehine bir sonuç çıkmaktadır. Bu azımsanmayacak bir orandır.

Bu arada kabul alan makalelerin 8’i araştırma, 1’i derleme makalesi olarak görülmektedir. Bu makaleler 10 yazar tarafından yazılmıştır. Rakamın toplamdan bir fazla çıkmasının nedeni, bir makalenin iki yazar tarafından kaleme alınmasıdır.⁴ Dergide ayrıca bir analiz/değerlendirme yazısı, bir kitap tanıtımı, bir film değerlendirmesi ve bir röportaj da bulunmaktadır. Çalışmaların içeriklerine kısa kısa değinecek olursak;

4 Kuşkusuz editör olarak benim düşünsel isteğimin, medyadaki şiddeti “felsefik, sosyolojik, psikolojik, ideolojik, kültürel, eğitimsel, ekonomik, hukuki” bakımdan değerlendiren etkili yazıların da gelmesi yönünde olduğudur. Örneğin kadına yönelik şiddet yazıları da artabilirdi. Ya da yetiştirme kuramıyla ilgili bir makale de olabilirdi. Sosyal medya gerçekten önemli ama iletişim yalnızca sosyal medya alanıyla oluşmamaktadır. Nitekim medyadaki şiddeti düz bir şekilde değil sosyal, kültürel, ekonomik boyutlarıyla değerlendirmek gerekir (Özer, 2007; Trend, 2008).

Gelen Adedi	Kabul Adedi	Ret Adedi	Yetersiz Adedi	Tema Dışı	Araştırma Makalesi	Derleme Makalesi	Yazar Adedi	Çift Yazar
23	9	6	5	3	8	1	10	1

Tablo 1. Makalelerin Nicel Dökümü

“Medya ve Şiddet: Bir Bibliyometrik Analiz” isimli makalesinde Fikriye Çelik, medyadaki şiddet alanında genel durum raporu sunup kazanım ya da eksik saptamasında bulunarak sonraki araştırmalara yön belirleme potansiyeli bulunan çalışmalara günümüzde hâlâ gereksinim olduğunu belirtmektedir. Böylece çalışmasının alanyazında gözlenen boşluğu doldurmaya aday olduğunu ifade etmektedir. Nitekim bu alanda çalışmalar bilimsel metinlerin odağına yerleşmiştir. Önemli olan da son dönemde durumu görmektir. Dolayısıyla Çelik, araştırmasında alanyazına kayda değer bir katkı vermeyi amaçlamaktadır. Araştırması, nicel bir karaktere sahiptir. Bibliyometrik çözümleme yapılmıştır. Çözümleme 2000’li yıllardan başlayarak konuya eğilimin düzenli biçimde arttığını; bilimsel yayınların var olan ilgisinin şiddet yoğun mekân olarak öne çıkan yeni medyaya kaydığını; 2020 itibarıyla Covid-19, pandemi, halk sağlığı, sosyal medya ve aile içi şiddet anahtar sözcüklerinin yoğunlaştığını; Türkiye’de farklı görme biçimlerine yaslı etki düzeyi yüksek yayınlara gereksinim olduğunu göstermiştir.

“Medyada Filistin İşgali ve Uluslararası İnsancıl Hukuk” başlıklı makalede ise Beyza Özturanlı, Filistin’in elli yılı aşkın süredir işgal altında olduğunu vurgulamaktadır. Son durumu özetlerken 7 Ekim 2023 tarihinde Hamas’ın, İsrail ülkesinde düzenlediği saldırı sonrası İsrail askeri güçlerinin ağır karşı saldırılarına maruz kaldığını ifade etmiştir. Ona göre, İsrail’in işgal ve abluka politikaları açıkça soykırım suçunu ve uluslararası insancıl hukuk ihlallerini işaret ederken, medya organlarının, İsrail askeri operasyonlarının meşruiyet sorunu, Hamas eylemleri ve Filistin’deki çatışmaların nedenleri ve sonuçları hakkında yayınladığı haberler pozitif hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanmasını etkilemektedir. 1967’den beri devam eden Filistin işgalinde, uluslararası hukuk ve bu çerçevede insancıl hukuk bakımından değerlendirilmesi gereken devlet ya da devlet dışı aktörlerin gerçekleştirdiği şiddet içeren eylemlerinin, medya unsurları tarafından aktarılma şekli, uluslararası insancıl hukukun uygulanma(ma)sı bakımından önem taşımaktadır. Özturanlı şu saptamalarda bulunmaktadır: Uluslararası hukukta üzerinde fikir birliğine varılmış bir “terörist” tanımı bulunmamaktadır. Filistin halkı yıllardır İsrail devleti tarafından korku, zulüm ve sürgün gerçeğiyle karşı karşıya bırakılmakta, yani sözlük anlamıyla teröriste edilmektedir. Ne yazık ki özellikle Batı med-

yasında, Filistin halkının direnme hakkını teyit eden BM Genel Kurulu kararları yer bulamamaktadır. Aslında Batı medyasının odağı Filistin halkının varlığını mümkün olduğunca görmezden gelmektir. Zira işgal altındaki Filistin topraklarında yaşama-ya çalışan bir halkın varlığını kabul etmek, sömürgeci politikaları kabul etmek, sömürge rejimi altındaki bütün halkların self determinasyon hakkı olduğunu kabul etmek anlamına gelecektir.

“Geleneksel Türk Medyasında Hamas-İsrail Çatışması: Analiz ve Değerlendirme” başlığı atılan Dursun Yılmaz’ın çalışmasında, 6-7 Ekim 2023 tarihlerinde başlayan Hamas-İsrail çatışmasının yaygın medyadaki sunumu incelenmiştir. Çalışma, bazı gazetelerinin çatışmaların başladığı tarihten başlayarak beş gün boyunca yayımladığı haberleri ele almaktadır. Araştırmanın temel amacı, yaygın medyanın bu olaya yaklaşımını ve yaklaşımdaki farklılaşmaları belirlemektir. Araştırma bulguları, farklı gazetelerin bu konuyu ele alırken farklı yaklaşımlar benimsediğini göstermektedir. Bazı gazeteler Hamas’ı ve Gazze’yi savunurken ve İsrail’i eleştirirken, bir kısmı daha dengeli bir yaklaşım benimsemiş ve her iki tarafın yönelimlerine de yer vermiştir. Yazara göre bu tutumlar, medyanın çeşitliliğini anlamak adına önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Ancak, her bir gazetenin içerisindeki farklı yazarlar, editörler ve siyasi etkileri göz önüne alarak bu perspektifleri daha derinlemesine anlamak için ileri düzeyde araştırmalara gereksinim bulunmaktadır.

“Medyada Şiddetin Temsili: Bibliyometrik Bir Analiz” başlıklı Bünyamin Uzun’un çalışmasının konusunu “şiddet ve medya” alanında gerçekleştirilen çalışmalar oluşturmaktadır. Temel amaç ise şiddet ve medya konusunda yapılan çalışmaların bibliyometrik görüntüsünü sunmaktır. Çalışmanın önemi, şiddet ve medya konulu araştırma makalelerinin profilini çıkarmasıdır. Çalışma, Web of Science veri tabanında yer alan “şiddet ve medya” konulu 1000 araştırma makalesi ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu sınırlılıklar çerçevesinde elde edilen veriler, bibliyometrik yöntemle incelenmiştir. Çalışma kapsamında elde edilen bibliyometrik veriler VOSviewer analiz programı aracılığıyla haritalandırılmıştır. İncelenen 1000 araştırma makalesi ortak yazarlarla birlikte 1833 araştırmacı tarafından hazırlanmış ve 466 farklı dergide yayımlanmıştır. Çalışma sonucunda şiddet ve medya konusunun oldukça geniş bir çalışma alanı olduğu saptanmıştır. Çalışmanın en önemli sonuçlarından bir diğeri de fiziki şiddete odaklanan çalışmaların çoğunlukta olmasına karşın psikolojik şiddet ve mobbing gibi şiddet türlerinin oldukça az çalışmanın odağı olmasıdır. Çalışma kapsamında incelenen araştırma makalelerini yayımlayan araştırmacıların ülkeleri ve kurumlarına bakıldığında ABD ilk sırada yer almaktadır. Bu anlamda şiddet ve medya araştırmalarının temellerinin atıldığı ABD’nin bu konuda en etkili ve en fazla çalışmaların gerçekleştirildiği

yer olması beklenen bir durumdur. Öte yandan çalışma kapsamında incelenen araştırma makalelerinin 60 farklı ülkeden araştırmacılar tarafından yayımlandığı görülmüştür. Çalışma kapsamında incelemeye dâhil edilen araştırma makalelerinin 10'u Türkiye'den araştırmacılar tarafından yayımlanmıştır. Bu durum yalnızca çalışmanın sınırlılıkları nedeniyle incelemeye alınan SSCI, AHCI ve ESCI nitelikli indekslerinde taranan 1000 araştırma makalesini ele alması nedeniyle ortaya çıkmıştır ve Türkiye'den şiddet ve medya konulu nitelikli daha fazla yayım olduğu düşünülmektedir.

“Medyada Kadınlar: Savaş ve Çatışma Fotoğraflarında Şiddetin ve Mücadelenin Portresi” başlığı Gözde Yardım ve Halil Şeker'in ortak yapımı makaleye uygun görülmüştür. Yazarlar makalede savaş ve çatışma haberlerinde kadınların nasıl temsil edildiğinin önemli olduğuna vurgu yaparak konuyla ilgili haberlerde kadınların temsil edilmesi çerçevesinde, geleneksel cinsiyet rollerini ve stereotiplerini sorgulama fırsatı sunmaktadır. Araştırma kapsamında, Anadolu Ajansı'nın konu ile ilgili 7 Ekim 2023- 5 Aralık 2023 tarih aralığında web sitesi üzerinden yer verdiği ve kadınların bulunduğu haber fotoğrafları örnekleme oluşturmaktadır. Toplamda kadın odaklı 41 haber fotoğrafına içerik çözümlemesi uygulanmıştır. Haber görsellerinde kadınlar, daha çok toplumsal olaylarla ilişkili olarak ön plana çıkmıştır. En fazla savaş karşıtı protestolarda yer alarak haberlere konu olan kadınlar, direnişçi, güçlü ve kararlı kategorilerinde ön plana çıkmaktadır. Ayrıca fotoğrafların çözümlemesinde kadınların yaşadıkları psikolojik şiddet fiziksel şiddetten daha fazla görülmektedir. Görsellerdeki kadınlar direnişçi temsilinden sonra en fazla mağdur olarak sunulmuştur. Yazarlar şu görüşleri de açıklamışlardır: Fotoğraflar, çatışma ve savaşın farklı yönlerini ve etkilerini yansıtmalıdır. Yalnızca şiddet içeren görüntülerden kaçınılarak, olayın geniş bir perspektifi sunulmalıdır. Özellikle geleneksel olarak, savaş fotoğraflarında genellikle erkeklerin öne çıkarılmasının aksine kadınların da mücadeleciler ve güçlü olarak gösterilmesi, toplumsal algıyı değiştirerek kadınların sadece mağdur değil, aynı zamanda direnişçi ve güçlü bireyler olduğunu vurgulamada önemlidir.

“Kadına Yönelik Şiddet Olaylarında Gösterişçi Duyarlılık: Eleştirel Perspektiften Sosyal Medya Üzerine Bir Analiz” başlıklı makalede ise Sema Çağlayan, bireysel gösterişçi duyarlılık (GD) davranışının 'kadına yönelik şiddete hayır' söylemi üzerinden sosyal medya ortamında nasıl sergilendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Araştırmanın evrenini kadına yönelik şiddete hayır söylemiyle özdeşleşen sosyal medya paylaşımları, örneklemini ise X.com üzerinden 25 Kasım Kadına Yönelik Şiddete Karşı Uluslararası Mücadele Günü kapsamında #KadınaŞiddete-Hayır etiketi ile 25.11.2023 tarihinde gerçekleştirilen paylaşımlar oluşturmakta-

dir. Elde edilen bulgulara göre GD tanımlamasına uyan tweetlerin ağırlıklı olarak ‘tekrarlama’ biçiminde gerçekleştirildiği ve ‘soğuk kalpli’ GD özelliği sergilediği saptanmıştır. GD özelliklerine göre gerçekleştirilen çözümleme sonucunda ise gösterişçi duyarlılığın yüzeysel, tekrar içeren, samimi olmayan şekillerde sosyal medya ortamında sergilendiği belirlenmiştir. Yazar çalışmasının sonunda şöyle demektedir: Gösterişçi duyarlılık kavramına yönelik akademik farkındalık, henüz yeni gelişmeye başlamıştır. Davranış ve söylemin var olduğu hemen her ortam ve koşulda sergilenmesi mümkün olan ve toplumun iyi niyetli anlayışını istismar etme potansiyeli taşıyan bu davranışın sonuçlarına psikolojik ve sosyolojik boyutta odaklanan araştırmaların yoğunlaştırılmasında özellikle yarar bulunmaktadır. Bu bağlamda gelecek araştırmaların örgütsel, bireysel ve siyasal gösterişçi duyarlılık davranışlarını derinlemesine ele alan yaklaşımları ön plana çıkarması önerilir.

“Dijital Şiddet ve Sosyal Medya Üzerine Bibliyometrik Bir Araştırma” başlıklı makalede Melis Karakuş, dijital şiddetin tehdit, taciz ve siber zorbalık gibi çeşitli biçimlerini içermesi dolayısıyla bu şiddet türlerinin sosyal medya platformlarındaki görünümünü incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, dijital şiddetin artan bir sorun olmasıyla birlikte, sosyal medyanın bu şiddetin hem yayılmasında bir araç olarak kullanılmasının hem de bu şiddeti ele almak için bir platform olarak işlev görmesinin vurgusunu yapması itibarıyla önemlidir. Çalışmaya konu olan araştırmada, var olan bilgileri derlemek ve çözümlenmek amacıyla bibliyometrik bir yöntem kullanılmıştır. Bununla dijital şiddetin sosyal medya üzerindeki etkilerine ilişkin daha derinlemesine bilgi elde edilmesine katkı sağlanması hedeflenmiştir. Çalışmada, “dijital şiddet” ve “sosyal medya” kavramlarına odaklanarak WEB of Science veri tabanında yer alan 20 çalışma incelenmiştir. Ortak anahtar sözcük çözümlenmesi sonuçları, çalışmaların en az “sosyal medya platformları”, “dijital kültür”, “siber şiddet”, “cinsiyet çalışmaları”, “dijital teknolojiler” ve “toksik erkeklik” gibi konulara odaklandığını ortaya koymuştur. Yazara göre, Türkiye’de Web of Science kategorisinde dijital şiddet konusunda yayın yapılmaması, bu alanda henüz yeterli akademik çalışmanın yapılmadığını ve bu alanda potansiyel bir araştırma boşluğunun bulunduğunu göstermektedir. Yazar çalışmasının sonunda dijital şiddetin sosyal medya diline ve iletişimine olan etkileri konusunda bir araştırma yapılabileceğini önermektedir. Nitekim bu tür bir araştırma, dijital şiddetin sosyal medya platformlarında nasıl ifade edildiğini, hangi dil ve iletişim stratejilerinin kullanıldığını, bu şiddetin sosyal medya iletişim dinamiklerini nasıl etkilediğini ortaya koyabilir.

“Türk Sinemasında Şiddetin Sunumu: Film Fragmanları Üzerine Bir İçerik Analizi” isimli makalede ise Burak İli, araştırmasında, Türk sinemasında şiddetin pa-

zarlama aracı olarak kullanımını film fragmanları üzerinden incelemektedir. Şiddet unsurlarının, fragmanlar üzerinden milyonlarca seyirciye nasıl sunulduğunu ortaya çıkararak çözüm önerileri sunmayı amaçlayan bu çalışmada, nicel araştırma desenlerinden yararlanılarak içerik çözümlemesi gerçekleştirilmiştir. Türk sinemasında en çok izlenen 20 sinema filmine ait fragmanlar içerik çözümlenmiş ve şiddet ile ilgili sundukları içerikler ortaya çıkarılmıştır. Elde edilen veriler doğrultusunda, şiddet unsurlarına en fazla komedi türündeki film fragmanlarında yer verildiği belirlenmiştir. Bunun yanı sıra, film fragmanlarında en çok fiziksel şiddet türlerine yer verildiği ve şiddeti uygulayanların da şiddet uygulananların da ağırlıklı olarak erkekler olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, film fragmanlarındaki şiddet içeriklerinin gerek güldürü unsuru olarak gerekse seyircide ilgi uyandırma amacıyla dramatize edilerek sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çerçevede, film fragmanlarının ve sinemanın şiddetin normalleştirilmesi ve izleyicinin duyarsızlaştırılmasındaki rolü, üzerine düşünülmesi gereken önemli bir konudur. Sonuçta yazar şöyle demektedir: Mevcut araştırma kapsamında, Türk sinema izleyicisinin ağırlıklı olarak komedi türündeki filmleri tercih ettikleri görülmektedir. Yine, bu komedi filmlerinin neredeyse tamamında şiddet içeriklerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu durum, şiddetin bir komedi unsuru olarak izleyiciye sıradan bir durummuş gibi sunulmasını ve şiddetin normalleştirildiğine ilişkin bir çıkarımda bulunabilmemizi gündeme getirmektedir. Şiddetin kaynağının erkek ağırlıklı olarak sunulması, araştırmadan elde edilen bir başka sonuçtur.

“Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Özelinde Sosyal Medya Okuryazarlığı Yoksunluğu Üzerine Bir Literatür Taraması” başlıklı makalede Nihal Acar, çalışmasını siber zorbalığın ortaya çıkışında sosyal medya okuryazarlığı yoksunluğunun etkisinin olabileceğine yönelik düşünceden hareketle yapılandırmıştır. Ayrıca yazar çalışmasını alanyazında bulunan eksikliklerden yola çıkarak nitel araştırma yöntemlerinden literatür taraması ile ele almıştır. Çalışmada, sosyal medya okuryazarlığının kavramsal çerçevesinin henüz tam olarak çizilemediği, ülkelerin koruyucu önlemler almada geç kaldığı, var olan ağ kullanım politikalarının yeterli olmadığına yönelik sonuçlar çıkarılmıştır. Çalışmada, idari denetimlerin artırılması, kişilerin zorbalık ve mağduriyet türlerine karşın bilgilendirilmesi, ağların kişilerin sosyokültürel özelliklerini geliştirecek şekilde faydacı yaklaşımda kullanılmaya özendirilmesi önerilmiştir. Son olarak gelecekte yapılabilecek araştırmalarda, literatürdeki eksikliği gidermek amacıyla sosyal ağ zorbalığı ve sosyal ağ mağduriyetinin incelenmesi tavsiye edilmiştir.

“Olağan Şiddetin Medya Gösterisi: Irak’tan Suriye, Afganistan, Ukrayna ve Gazze’ye” başlıklı analiz/değerlendirme yazısı kaleme alan Himmet Hülür, yazısında

“Savaşla birlikte kendini gösteren medyadaki şiddet, gündelik yaşamın içinde bulunan bu olağan şiddetin sadece aşırı bir gösteriselliğidir. Son dönemde Irak’tan Suriye, Afganistan, Ukrayna ve Gazze’ye her türlü medya aracılığıyla tanık olduğumuz savaş, katliam, şiddet ve yıkımlar, insanlık vicdanını tam bir çaresizlikle baş başa bırakmaktadır.” ifadelerine yer vermiştir.

“Medya, Şiddeti Kaydetmeli ama Meşrulaştırmamalı” başlığı çıkarılan söyleşide TRT Haber Haber Koordinatörü Ahmet Görmez ile konuşulmuştur. Görmez’e genel olarak medyada şiddetten tutun da nefrat söylemine veya Gazze’nin içinde bulunduğu duruma kadar 10 soru yöneltilmiştir. Bunlardan biri olan sosyal medya-nefret söylemi ilişkisine yönelik Ahmet Görmez şu yanıtı vermiştir: *“Sosyal medya, geleneksel medyaya göre çok daha genç, dolayısıyla çok daha kontrolsüz. Kontrol demek sansür demek değildir. Geleneksel mecralarda, örneğin bir gazetede haberi kimin yazdığını görürüz, televizyonda muhabiri görürüz, yani yaptığı habere imzasını attığı, adını koyduğu için haberin doğru olmaması hâlinde bizzat o muhabirin güvenilirliği zedeleneyecektir. Hiçbir haberci bunu istemez. Sosyal medyada ise pek çok hesap anonimdir. Yani iddianın sahibinin aslında kim olduğunu bilmeyiz. Bir dezenformasyon hâlinde karşıda sorumlu olacak, güvenilirliği sarsılacak gerçek bir kişi yoktur. Pek çok kez doğru olmayan iddialar ardından hesap kapatılıp, bambaşka bir isimle manipülasyona ve dezenformasyona devam ettiğini görebiliriz. İşte bu “sorumsuzluk – sorumlu tutulamama” durumu, şiddet, dezenformasyon gibi konularda sosyal medyayı daha uygun bir mecra hâline getiriyor.”*

“Medya Şiddetine Dair 11 Mit” İsimli Kitap Değerlendirmesi” başlıklı yazıda da Halide Ardiç Yılmaz *The 11 Myths of Media Violence* başlıklı kitabı tanıtmıştır. Kitap, 2003 yılında Sage Publications tarafından yayımlanmıştır ve önsözün ardından 1 giriş, 11 ana bölüm ve 1 sonuç bölümü ile toplam 13 bölümden oluşmaktadır. Kitabın ön söz kısmında yazar, toplumda yaşanan şiddet olaylarında medyanın büyük rolü olduğu kanısının etkin olduğunu fakat medyanın da bu kaniya rağmen şiddet içeriklerine devam ettiğini belirtmiştir. W. James Potter, medyada şiddet konusunun yanlış bilgilerden kaynaklı yanlış algılara sebep olduğunu dolayısıyla da sorunun bir türlü çözülmediğini dile getirmektedir. Medyada şiddet konusunda farklı inanç ve düşüncelerin oluşmasının sebebinin de her kesimin konuyu kendi bakış açılarına göre ele alması olarak belirten yazar, toplumu dört ana gruba ayırmaktadır. Bunlar; yapımcılar, halk, araştırmacılar ve politikacılarıdır.

“Sinemanın İdeolojik Yüzü: Hollywood Filmi *Wag the Dog* Üzerinden Medya Manipülasyonu ve Dezenformasyon Gerçeği” başlıklı yazıda da İbrahim Sarıtaş ve Utku Koçak özellikle en önemli medya aygıtlarından biri olan sinemayı kullana-

rak ideolojilerin nasıl bir propaganda yöntemi kullandıklarını ve bireyi kuşatan yanlışlarla hakikatin nasıl gizlendiğini aktarmayı hedeflemiştir. Bu kapsamda ideoloji ve devlet mekanizmasıyla mündemiç sinemanın toplumsal dönüşümdeki gücü üzerinden devletlerin neler yapabildiği analiz edilirken, aynı zamanda Hollywood sinemasının eleştirel örneklerinden biri olan “*Wag the Dog*” filminin ideolojik çözümlenmesi üzerinden günümüz medya dünyasında bilgi dezenformasyonlarının nerelere varabildiği anlatılmaya çalışılmıştır.

Kaynakça

- Başpehlivan, A. (2023). Medyada Şiddet Kültürü: Prof. Dr. Ömer Özer ile Söyleşi MEDIAJ, 6(1), 153-161.
- Braynt, Jennings ve Dolf Zillmann (1996). “Violence and Sex in the Media”, Mass Media Effects Across Cultures, Ed. Felipe Korzeny vd., Sage: 195-209.
- Carter, Cynthia ve C. K. Weaver (2003). Violence and the Media, Open University Press.
- Cengiz, Serpil Aygün (2009). “Basında Yer Alan İntihar Ya da İntihar Girişimi Konulu Haberlerde Etik Sorunlar”. Kriz Dergisi, 17 (2) : 21-38.
- Chormsky, N. ve Edward S. H. (1999). Medya Halka, Nasıl Evet Dedirtir? Kitle İletişim Araçlarının Ekonomi Politikası, İstanbul: Minerva Yayınları.
- Curran, James vd. (1991). “İletişim Araçları Üzerine Çalışma: Kuramsal Yaklaşımlar”, Çev. Meral, Özbek, İLEF Yıllık: 228-253.
- Dostoyavski, Fyodor (2009). Suç Ve Ceza, Çev. Mazlum Beyhan, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Durkheim, Emile (2002). *İntihar (Toplumsal bir inceleme)*, Çev. Özer Ozankaya, İstanbul, Cem Yayınları.
- Eagleton, T. (1996). İdeoloji. Muttalip Özcan (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Ersoy, Uğur (2018). “İntihara Yönlendirme Suçu”, TBB Dergisi, 136: 75-140.
- Gerbner, George (1970). “Cultural Indicators: The Case of Violence in Television Drama”, Annals of the American Academy of Political and Social Science, Vol. 388: 69-81.
- Gerbner, George (1977). “The Ultimate Menace of TV Violence: the Manipulation of Fear”, IN These Times, September 7-13: 1
- Gerbner, George (1980). “Death in Prime Time: Notes on the Symbolic Functions of Dying in the Mass Media”, Annals of the American Academy of Political and Social Science, 447, January: 64-70.
- Gerbner, George (1982). “What Television Teaches About Physicians and Health”, Mobius: A Journal for Continuing Education Professionals in Health Science, April: 44-49.
- Gerbner, G. (1993). Miracles’ of communication technology: Powerful audiences, diverse choices, and other fairy tales. Janet Wasko (Ed.). Illuminating the blind spots. New Jersey: Ablex.

- Gerbner, G. (1996). The hidden side of television violence. Herbert Schiller vd. (Ed.). *Invisible crisis içinde* (ss. 27-34). Colorado Westview Press.
- Gerbner, G. (1998a). The stories we tell. *Kültür ve İletişim*, 1(1), 17-30.
- Gerbner, George (1998b). "The Stories We Tell", *Kültür ve İletişim*, 1(1): 17-30.
- Gerbner, George (2002). "Stories of Violence and the Public Interest", (This is an article from a collection of writings that were presented at a colloquium on the consequences of marketing televisual products entitled "La violence à la télévision et les jeunes: pas de tueries dans nos écoles donc pas de problème?" (Violence on television and youth: no killing in our school so no problem?)), April 19: 125-134.
- Gerbner, G., & Gross, L. (1976). Living with television: The violence profile. *Journal of Communication*, 26(2), 173-99.
- Gerbner, George ve Larry Gross (1980). "The Violent Face of Television and Its Lessons" içinde *Children and the Faces of Television: Teaching, Violence, Selling*, Ed. Edward L. Palmer and Aimee Dorr, Academic Press, A Subsidiary of Harcourt Brace Jovanovich, Publishers: 149-162.
- Gerbner, George vd. (1980). "Aging with Television: Image on Television Drama and Conceptions of Social Reality", *Journal of Communication*, 30(1): 37-47.
- Gerbner, George vd. (1999). "Profiling Television Violence" içinde *International Media Monitoring*, Ed. Kaarle Nordenstreng, Michael Griffin, Cresskill, NJ: Hampton Press, Inc.: 335-365.
- Gunter, Barrie and Jill McAteer (1997). *Children and Television*, Routledge.
- Gümüş, A. (2006). Şiddet nedenleri. Toplumsal bir sorun olarak şiddet sempozyumu. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.
- Hall, S. (1999). İdeolojinin yeniden keşfi: Medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü. Mehmet Küçük (Çev. ve Der.). *Medya iktidar ideoloji içinde* (ss. 77-126). İstanbul: Ark Yayınları.
- Halloran, D. J. (1983). Kitle iletişimi: Şiddetin belirtisi mi, yoksa nedeni mi? *İletişim ve toplum sorunları kuram ve uygulama içinde* (ss. 62-84). Unesco/Türk Sosyal Bilimler Derneği Yayınları.
- Harmancı, M. Fatih (2014). "Gazetelerde Polis İntihar Haberlerinin Sunumu", *E-Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(5): 365-391.
- Himmelweit, H.T. vd. (1958). *Television and Child*, London: Oxford University Press.
- Horkheimer, Max ve Theodor W. Adorno (1996). *Aydınlanmanın Diyalektiği Felsefi Fragmanlar II*, Çev. Oğuz Özügül, Kabalıcı Yayınevi.
- <https://research.calvin.edu/german-propaganda-archive/goeb56.htm> (Erişim Tarihi: 22.02.2021).
- İnal, M. A. (1996). *Haber Okumak*, İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Kınık, Kadri (2018). "Nedenleri, Çeşitleri ve Çözüm Önerileri ile İNTİHAR OLGUSU", SOAM Strateji, Düşünce ve Analiz Merkezi.
- Klapper, J. Joseph (1984). "The Effectiveness of Mass Communication", içinde *Media Power Politics*, Ed. Doris A. Graber, Congressional Quarterly Inc., Washington, D.C: 23-35.

- Korap Özel, Elif ve Şadiye Deniz (2016)., "Türk Medyasının İntihar Haberlerini Sunumunda Etik Sorunlar: Cem Garipoğlu ve Mehmet Pişkin İntiharları", *Bilig, Bahar*, Sayı 77: 233-270.
- Kuo, Sai-Hua ve Mari Nakamura (2005). "Translation or Transformation? A Case Study of Language and Ideology in the Taiwanese Press", *Discourse and Society*, 16(3): 393-417.
- Le Bon, Gustave (2014). *Kitleler Psikolojisi*. Çev. Hasan Can. Ankara: Tutku Yayınevi.
- Leenaars, A. Antoon (2010). "Edwin S. Shneidman on Suicide", *Suicidology Online*, 1: 5-18.
- Lowery, A. Shearon ve Melvin L. DeFleur (1995). *Milestones in Mass Communication*, Longman.
- Marx, K. (2004). *Kapital Kapitalist Üretim Eleştirel Bir Tahlili Birinci Cilt*, Çev. Alaattin Bilgi, İstanbul: Sol Yayınları.
- Morgan, M. (1995). The critical contribution of George Gerbner. John A. Lent (Ed.). A different road of taken içinde (ss. 99-117). Boulder Colorado: Westview Press.
- Noelle-Neumann, E. (1998). *Kamuoyu: Suskunluk Sarmalının Keşfi*. (Çev. Murat Özkök). Ankara: Dost Kitabevi.
- Özer, Ö. (2001). Kazanılmış hakkın tersine çevrilmesi: 1 Mayıs 1996 olaylarının Türk basınında sunumu. *İletişim Dergisi*, 9 , 109-135.
- Özer, Ö. (2004). Yetiştirme kuramı: Televizyonun kültürel işlevlerinin incelenmesi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları; No. 1578, İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No. 58.
- Özer, Ö. (2006). Televizyonun ideolojik şiddeti. *V Dergi*, 1 (1) Ocak-Şubat, 4-5.
- Özer, Ö. (2007). *Medya şiddet toplumu*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları, No: 1725.
- Özer, Ö. (2010). *Liberal basın*. İstanbul: Literatürk Yayınevi.
- Özer, Ö. (2010a). "Griş" içinde *Medyada Şiddet Kültürü*. Literatürk Yayınları.
- Özer, Ö. (2010b). *Medyada sunulan fiziksel şiddetin etkilerini açıklayan psikolojik kuramlar. Medyada şiddet kültürü bu öyküde sen anlatılıyorsun içinde* (ss. 385-410). İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Özer, Ö. (2010c). *İslahiye'de kan davasına ilişkin yapılan araştırma ve kan davasını konu edinen gurbet kadını dizisinin karşılaştırmalı çözümlemesi. Medyada şiddet kültürü bu öyküde sen anlatılıyorsun içinde* (ss. 451-494). İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Özer, Ö. (2010d). *Medyanın ideolojik şiddeti. Medyada şiddet kültürü bu öyküde sen anlatılıyorsun içinde* (ss. 523-546). İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Özer Ö. (2011). *Cultivation Theory And Hegemony: A Research From Turkey ON Cultivational Role Of Television Society and Technology 2011*, Lovran, Hırvatistan, 28 Haziran 2011, cilt.1, ss.588-594
- Özer, Ö. (2016). *Doymun Öyküsü*, Konya: Literatürk Akademia.
- Özer, Ö. (2017). "Medyada Şiddet Kullanımı: Şiddet Ekonomisi, Medyanın İdeolojik Şiddeti ve Yetiştirme Kuramı Açısından Bir Değerlendirme", *Marmara İletişim Dergisi / Marmara Journal of Communication* • Yıl / Year: 2017 • Sayı / Issue: 27 ss/pp. 1-19 • ISSN: 1300-4050 • DOI: 10.17829/midr.20172729519.
- Özer, Ö. (2019). *Kızılca Kıyamet Koparken*, Konya: Literatürk Akademia.

- Özer, Ö. (2020). Kamular Türkü Söyleyin, Konya: Literatürk Yayınları.
- Özer, Ö. (2020a). "Kamu Yararı Haberciliği: İntihar Haberleri Üzerine Analitik Bir Çalışma". Etkileşim. 5. 72-83.
- Özer, Ö. (2020b). Töre Bu Defa İsveç'teydi: "Fadime Şahindal Namus Cinayeti" Haberlerinin Yapısalcılık Etkisindeki Britanya Kültürel Çalışmaları Çerçevesinde İncelenmesi, TRT Akademi DERGisi, Cilt 05 | Sayı 10 | Temmuz 2020 | Kültürel Çalışmalar: 490-513.
- Özer, M., & Özer, Ö. (2010). Pazarda satışın öyküsü: Medyada şiddet ekonomisi. Medyada şiddet kültürü bu öyküde sen anlatılıyorsun içinde (ss. 35-59). İstanbul: Literatürk Yayınları.
- Palabıykoğlu, Refia (Yılsız). "İntihar Davranışı ve Kitle İletişim Araçları", Kriz Dergisi, 2(2): 277-284.
- Palabıykoğlu, Refia vd. (1994). "Gazetelerdeki İntihar Haberlerinin Okuyucuya Nasıl Yansıtıldığına İlişkin Bir Çalışma". Kriz Dergisi, 2 (2): 285-292.
- Potter, W. J. (1999). On media violence. London: Sage Publication.
- Potter, W. James (2003). The 11 Myths of Media Violence, Sage.
- Schiller, Herbert (1993). Zihin Yönlendirenler, Çev. Cevdet Cerit, Pınar Yayınları.
- Schramm, W. vd. (1961). Television in the Lives of Our Children, Stanford. CA: Stanford University Press.
- Shanahan, J., & Morgan, M. (1999). Television and its viewers cultivation theory and research. Cambridge University Press.
- Shoemaker, P., & Reese, S. D. (2002). İdeolojinin medya içeriği üzerindeki etkisi. Süleyman İrvan (Der. Ve Çev.). Medya kültür siyaset. Alp Yayınevi, 127-178.
- Signorielli, N. vd. (1995). Violence on television: The cultural indicator project. Journal of Broadcasting and Eletronic Media, 39 (2), 278-83.
- Trend, D. (2008). *Medyada Şiddet Efsanesi Eleştirel Bir Giriş*, Çev. Gül Bostancı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Smith, Robin (1986). "Television Addiction" içinde Perspectives on Media Effect, ed. Jennings Bryant ve Dolf Zillmann, Hillsdale, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers: 109-128.
- Violence in Media Entertainment (2010). http://www.media-awareness.ca/english/issues/violence/violence_entertainment.cfm, [Erişim Tarihi: 10. 07. 2010].
- Yalvaç, H. Dilek (2006). "İntihar Girişiminde Bulunan Bireylerde Psikiyatrik Morbidite, Kişilik Bozukluğu ve Bazı Sosyodemografik ve Klinik Etkenlerle İlişkisi", Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, T.C. İnönü Üniversitesi Tıp Fakültesi, Malatya.